

PROGRAMI I ZHVILLIMIT PROFESIONAL PËR EFEKT MARRJEN E SHKALLËVE TË KUALIFIKIMIT TË MËSUESVE TË FUSHËS ARTE, LËNDËT: ART PAMOR, KËRCIM, MUZIKË DHE TEATËR

1) HYRJE

Programi i zhvillimit profesional për efekt marrjen e shkallëve të kualifikimit të mësuesve të Arteve është hartuar nga grupi i punës, i ngritur nga Instituti i Zhvillimit të Arsimit – IZHA, për t’u ardhur në ndihmë të gjitha Drejtorive Arsimore Rajonale dhe Zyrave të Arsimit të rretheve, si dhe të gjithë mësuesve që mbulojnë fushën e Arteve, përkatësisht lëndët: Art pamor, Kërcim, Muzikë dhe Teatër për t’u përgatitur për testimin kombëtar për marrjen e shkallëve të kualifikimit.

Programi është zhvilluar duke iu përgjigjur kërkesave që MASH-i ka vendosur për mësuesit që kualifikohen. Programi është hartuar duke mbajtur parasysh se fushat kryesore në të cilat testohen njohuritë dhe aftësitë e mësuesve janë:

- dokumentet zyrtare¹ të cilat kanë të bëjnë me veprimtarinë mësimore – edukative të mësuesve,
- programet përkatëse lëndore,
- aspekte të pedagogjisë dhe metodologjisë në mësimdhënie-nxënie në përgjithësi si dhe të fushës së Arteve, përkatësisht lëndët: Art pamor, Kërcim, Muzikë dhe Teatër në veçanti,
- përmbajtjen shkencore të fushës së Arteve, përkatësisht lëndët: Art pamor, Kërcim, Muzikë dhe Teatër sipas programeve lëndore përkatëse.

2) QËLLIMI I PROGRAMIT

Programi i zhvillimit profesional për efekt marrjen e shkallëve të kualifikimit të mësuesve të Arteve është hartuar për të mbështetur dhe nxitur zhvillimin

¹ Është fjala për të gjitha dokumentet ligjore, urdhëresat dhe udhëzimet e MASH që zbatohen në shkollë duke u përqendruar në ato të viteve të fundit.

profesional të tyre. Programi është hartuar nga grupi i punës duke mbajtur parasysh përmbushjen e dy qëllimeve kryesore:

- *Së pari*, të ofrohet si një program orientues për t'u ardhur në ndihmë Drejtorive Arsimore Rajonale dhe Zyrave të Arsimit të rretheve si dhe të gjithë mësuesve të fushës së Arteve, përkatësisht lëndët: Art pamor, Kërcim, Muzikë dhe Teatër në arsimin parauniversitar për të realizuar veprimtaritë kualifikuese dhe trajnuese në bazë rrethi. Në këtë aspekt programi mund të plotësohet nga DAR/ZA-të përkatëse, sipas kushteve dhe mundësive konkrete.
- *Së dyti*, si një program i detyruar, veçanërisht për mësuesit që këtë vit do të marrin shkallët e kualifikimit, në mënyrë që ata të realizojnë një përgatitje gjithëvjetoje, për të përballuar me sukses kërkesat që ka testimi kombëtar për efekt marrjen e shkallëve të kualifikimit.

Programi synon:

- Rritjen e përgjegjshmërisë së mësuesve për njohjen dhe zbatimin e legjislacionit arsimor e në mënyrë të veçantë të risive më të fundit të reformës arsimore.
- Rritjen e aftësive dhe kompetencave profesionale të kuadrit mësimdhënës, për të ndikuar drejtpërdrejtë në rritjen e efektivitetit të procesit mësimor, drejt një mësimdhënieje të suksesshme.
- Rritjen e përgjegjshmërisë së mësuesve për domosdoshmërinë e njohjes së koncepteve bazë dhe ligjësive shkencore të lëndës si dhe të zbatimit të tyre në praktikë, në përputhje me specifikat e moshës së nxënësve dhe të klasës ku japin mësim.
- Realizimin në praktikë nëpërmjet demonstrimit konkret të aftësive të fituara, e në mënyrë të veçantë nëpërmjet vlerësimit të arritjeve përmes testimit.

3) PËRMBAJTJA E PROGRAMIT

Programi i zhvillimit profesional për efekt marrjen e shkallëve të kualifikimit të mësuesve të fushës së Arteve, përkatësisht lëndët: Art pamor, Kërcim, Muzikë dhe Teatër është strukturuar sipas fushave kryesore të zhvillimit profesional, të përmendura më sipër, për të cilat testohen mësuesit. Për secilën fushë janë renditur njohuritë dhe aftësitë bazë që duhet të zotërojë mësuesi i lëndës Art pamor, Kërcim, Muzikë dhe Teatër që të përmbushë me sukses rubrikat e testimit.

Programi është ndërtuar duke patur si pikënisje standardet bazë të përgjithshme të mësuesit si dhe në standardet e mësuesit të lëndës Art pamor, Kërcim, Muzikë dhe Teatër. Përshkallëzimi i kompetencave profesionale që lidhen me secilën fushë të testimit do ta ndihmojnë mësuesin që të identifikojë nevojat e tij si dhe çështjet në të cilat duhet të thellohet më shumë.

Për të qenë lehtësisht i përdorshëm, programi është paraqitur sipas një formati të caktuar. Sipas këtij formati, për secilën fushë prezantohen kompetencat që mësuesit duhet të zotërojnë në fushën e njohurive dhe aftësive si dhe literatura përkatëse rekomanduese që u vjen në ndihmë për zotërimin e këtyre kompetencave.

PËRMBAJTJA E PROGRAMIT	
Fusha : Dokumentet zyrtare	
Rezultati Mësuesi do të jetë i aftë të...	Literatura
<ul style="list-style-type: none"> • njohë në mënyrë të veçantë: <ul style="list-style-type: none"> - <i>ligjin për sistemin arsimor parauniversitar</i> - <i>dispozitat normative për arsimin parauniversitar.</i> • shpjegojë dhe të jetë i qartë për të drejtat dhe detyrat e nxënësit. • shpjegojë dhe të jetë i qartë për të drejtat dhe detyrat e mësuesit. • dijë dhe kuptojë funksionin që kanë organet kolegjiale në shkollë. • kuptojë funksionimin e qeverisë së nxënësve dhe senatit në shkollë. • zbatojë drejt udhëzimet e ndryshme të dalura nga Mash, duke qenë të përgjegjshëm në zbatimin e kërkesave të dokumentacionit shkollor: <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>“Për hartimin e objektivave të arritjeve të nxënësve”</i> si dhe 2. <i>“Për zhvillimin e orëve të lira”.</i> 3. <i>“Për lirinë e mësuesit për orët mësimore të parashikuara në programin lëndor”.</i> 4. <i>Për paraqitjen e personelit të shkollës në mjediset shkollore”.</i> • respektojë të gjitha udhëzimet sipas kërkesave përkatëse. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dispozitat Normative për arsimin parauniversitar (DN). 2. Të drejtat e nxënësve (Neni 21) 3. Qeveria e nxënësve (Neni 37) 4. Mësuesi, të drejtat e detyrat (Nenet 43,44,45) 5. Organet kolegjiale në shkollë (Nenet 51, 53. 54) 6. Udhëzimi Nr. 49, dt. 27.12.2006 i MASH "Për hartimin e objektivave të arritjeve të nxënësve". 7. Udhëzimi Nr.38 , dt.09.10.2007 i MASH "Për zhvillimin e orëve të lira në shkollë". 8. Udhëzimi Nr. 35, dt.09.10.2007 i MASH “Për lirinë e mësuesit për orët mësimore të parashikuara në programin lëndor” 9. Udhëzimi Nr. 37, dt.09.10.2007 i MASH “Për paraqitjen e personelit të shkollës në mjediset shkollore” 10. Udhëzimi Nr. 21, datë 23.07.2010 “Për normat e punës mësimore edukative dhe numrin e nxënësve për klasë në institucionet e Arsimit Parauniversitar”. 11. Udhëzimi i MASH, Nr. 26 datë 10.08.2010 “Për mbarëvajtjen e punës mësimore edukative në sistemin e Arsimit Parauniversitar në vitin shkollor 2010-2011. 12. Udhëzimi i Altekstos 2010-2011 13. Rregulloren Nr 4998, datë 27.07.2010 për vlerësimin e nxënësit në gjimnaz 14. “Kualifikimi i mësuesve – Teste 2008, 2009 2010”, IKT – Maj 2008

Fusha : Programet lëndore: Art pamor, Kërcim, Muzikë dhe Teatër

Rezultati Mësuesi do të jetë i aftë të...	Literatura
<ul style="list-style-type: none"> • shpjegojë çfarë kupton me standard përmbajtjeje. • shpjegojë çfarë kupton me standard arritjeje. • shpjegojë risitë e fushës së arteve dhe si zbatohet ajo në shkollë. • shpjegojnë ndërtimin e strukturës së programeve të Arteve, në përgjithësi dhe përkatësisht të lëndës që jep (rubrikat). • shpjegojë ndryshimin midis objektivave të përgjithshëm të lëndës nga objektivat e përmbajtjes – (për lëndën e vet). • dallojë konceptet kryesore që duhet të japë – (për lëndën e vet). • dallojë aftësitë që duhet të përftojnë nxënësit përmes programit të lëndës. • përshkruajë hapat e ndjekura për realizimin e objektivave mësimore. • planifikojë mjetet e nevojshme për realizimin e orës së mësimi, duke dhënë momentet kur i përdor ato. • zbërthejë sipas objektivave me tri nivele objektivat e një linje të dhënë nga programi mësimor. • zbërthejë objektivat e përmbajtjes sipas linjave, duke i përshtatur ato në tema mësimore (plan tematik – modele për një linjë të caktuar të programit). • vendosë objektivat e orës së mësimi në linjat: <ul style="list-style-type: none"> • estetikë • elementet dhe parimet • procese të krijimit dhe të realizimit artistik • historia e arteve , bota dhe shoqëria • teknologjia dhe media duke u mbështetur në Taksonominë afektive. • hartojë një projekt lidhur me një çështje nga lënda. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Korniza Kurrikulare. 2. Standardet e të nxënit për gjimnazin “Arte” - botim i IKT 2008. 3. Programet lëndore të Arteve, gjimnaz, botim 2008. 4. Udhëzues për mësuesit e gjimnazit, për Artet, IZHA, botim 2010.

Fusha : Aspekte të pedagogjisë dhe metodologjisë në mësimdhënie-nxënie

Rezultati Mësuesi do të jetë i aftë të...	Literatura
<ul style="list-style-type: none"> • zotërojë një larmi metodash/strategjish të mësimdhënies efikase në fushën e arteve për lëndën që jep. • planifikojë mësimin, bazuar mbi një teknikë apo metodë mësimore. • organizojë mësimin bazuar në objektiva për çdo linjë mësimore. • hartojë një plan ditar sipas një skeme të caktuar, duke dhënë shpjegimet përkatëse. • shpjegojë metodën e bisedës, së kërkimit, punës në grupe, të projektit dhe mënyrën e funksionimit të tyre gjatë orëve të veçanta. • shpjegojë metodën me në qendër nxënësin. • kuptojë përdorimin e teknikave të tilla të Menduarit Kritik si: brainstorming, klaster, Diagrama e Venit etj., gjatë mësimdhënies tek Artet, duke i përshtatur sipas lëndës etj. • planifikojë mësimin, bazuar mbi një teknikë apo metodë mësimore. • shpjegojë teknikat e vlerësimit. • planifikojë mjetet e nevojshme për realizimin e orës së mësimin, duke dhënë momentet kur i përdor ato. • përdorë medie të ndryshme gjatë mësimdhënies në klasë si: kompjuter, DVD, Cd etj. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Të mësuarit me objektiva “Modeli A- 94”, Hartimi i objektivave sipas Taksonomisë së Blunit. 2. Strategjitë e të mësuarit, kapitujt 4,5,6, nga fq 77-191 dhe kapitulli 9 fq. 271-297, Tiranë 1995. 3. Metodatat e mësimdhënies, grup autorësh, Tiranë, 1999, kapitulli 2, 3. 4. Metoda me në qendër nxënësin – pjesa e parë fq. 4 -37, pjesa 2 moduli 2,4,5, botim i QTKA -2006. 5. Metodologji e mësimdhënies – Bardhyl Musai – kapitulli 1,2,4 – fq 11-76 dhe 103 -130. 6. Udhëzuesi për mësuesit e arteve në gjimnaz, botim IZHA, 2010.

<ul style="list-style-type: none"> - <i>Arti prehistorik, arti në mesopotami, arti egjiptian, arti egje, arti grek, arti romak, kristianizmi i hershëm, arti bizantin, përfaqësuesit dhe veprat e tyre.</i> - <i>Arti islamik, arti kinez, qytetërimet e hershme në Amerikë.</i> - <i>Arti në mesjetë, mesjeta e hershme, arti romanik, arti gotik,</i> - <i>Arti në rilindje, gotiku i vonë, rilindja e pare, rilindja e lartë, manjerizmi, baroku, rokoko.</i> - <i>Neoklasiçizmi, romantiçizmi, realizmi, impresionizmi, postimpresionizmi, avangardat artistike, arti në shekullin XX.</i> <ul style="list-style-type: none"> • shpjegojë saktë vlerat e artit shqiptar dhe përfaqësuesit e tyre. - <i>Arti shqiptar (kultura ilire),arti grek i kolonive (Butrinti,Apolonia, Dyrrahu) mozaikët e lashtë në Shqipëri.</i> - <i>Onufri, arti në Shqipëri- ikonografët e shekullit XVIII.</i> - <i>Arti në Shqipëri- periudha e rilindjes dhe periudha e pavarësisë, realizmi socialist në Shqipëri.</i> 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Tekstet e arteve për nxënësit e gjimnazit, pjesa e kërcimit– botime nga SHB të ndryshme, 2009; 3. Historia e Baleti Botëror, Skënder Selimi, maket 1992. 4. Baleti në Shqipëri / Skënder Selimi dhe Spartak Kumbaro, 1992. 5. Transkriptime të valleve të ndryshme: Vallja e Fajes, Napolonit, Librazhdit, Tropojës etj.
---	--

Baleti në Evropë gjatë shek. XVII – XVIII:

- zhvillimi i mëtejshëm i kërcimit,
- shkollat dhe koreografët italianë dhe francezë,
- tiparet kryesore.

Epoka e Noverit:

- Reformat e Zhan Zhak Noveri,
- baletet kryesore të Nover.

Romantizmi dhe tiparet e tij në kërcim:

- Botëkuptimi romantik;
- Baleti i parë romantik;
- Koreografët, kërcimtarët dhe kompozitorët më të njohur të romantizmit.

Baleti Rus në shek. 20 dhe baletet e para simfonike:

- Zhvillimi i baletit rus;
- “Rilindja” e kërcimit klasik;
- Marius Petipa dhe P.I.Çajkovski;
- Anterpriza e S.Djagilievit.

Kërcimi klasik në shek. 20 dhe format kryesore të tij:

- Kërcimi Klasik në Evropë;
- Kërcimi Klasik në Amerikë;
- Format e baletëve;
- Përfaqësuesit më të njohur.

Lindja e kërcimit modern dhe përfaqësuesit e tij:

- Lindja e kërcimit modern në Amerikë
- Zhvillimi i tij në Evropën Perëndimore;
- Shkollat kryesore;
- Përfaqësuesit.

Baleti në Shqipëri:

- Lindja e baletit në Shqipëri;
- Pedagogët dhe kërcimtarët e parë;
- Krijimi i shkollës dhe trupës profesionale;
- Baletet shqiptare.

4. MUZIKA

- demonstrojë njohuri të sakta dhe të qëndrueshme shkencërisht mbi muzikën dhe zhvillimin e tij.
- shpjegojë elementet dhe parimet e muzikës.
- japë udhëzime për krijimin e një eseje për një vepër muzikore ose veprimtarinë e një artisti.
- udhëheqë një projekt kërkimor për një periudhë të caktuar në historinë e muzikës (nga historia e muzikës botërore apo ajo shqiptare).
- shpjegojë ndërtimin e formave të ndryshme muzikore si klasifikimin e orkestrave.
 - *Orkestra simfonike*
 - *Kompleksi i dhomës*
 - *Banda;*
 - *Format muzikore 1, 2, 3pjesëshe:*
 - *Periudha muzikore*
 - *Minueti*
 - *Rondoja*
 - *Fuga*
 - *Sonata*
 - *Koncerti,*
 - *Simfonia.*
- shpjegojë vlerat e muzikës botërore dhe asaj shqiptare, duke përshkruar karakteristikat e secilës periudhë dhe përfaqësuesit e tyre.
 - *muzika në mesjetë;*
 - *muzika në Rilindje, përfaqësuesit dhe veprat e tyre.*
 - *muzika në klasicizëm, përfaqësuesit dhe veprat e tyre.*
 - *muzika romantike e shek. IX dheXX,*
 - *përfaqësuesit dhe veprat e tyre.*

1. Teksti i historisë së muzikës për shkollat e mesme të muzikës – vëllimi i parë/dytë, autorë Hamide Stringa ose Spiro Kalemi botim i SHBLSH.
2. Manuali Artet – pjesa e muzikës – Prof.Dr. Fatmir Hysi, botim IKT, 2009.
3. Tekstet e nxënësit, SH B të ndryshme – botime 2009.

<ul style="list-style-type: none"> • shpjegojë vlerat e muzikës shqiptare, duke përshkruar karakteristikat e secilës periudhë dhe përfaqësuesit e tyre. - <i>opera e parë,</i> - <i>baleti i parë,</i> - <i>simfonia e parë,</i> - <i>vepra të tjera të muzikës shqiptare.</i> - <i>muzika e lehtë dhe moderne: rrymat përfaqësuesit dhe veprat e tyre.</i> - <i>muzika kosovare, karakteristika, vepra dhe përfaqësues.</i> - <i>kompjuteri dhe media të ndryshme në muzikë:</i> - <i>programi finale.</i> 	
<p><u>5. TEATRI</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • demonstrojë njohuri të qëndrueshme dhe të sakta shkencërisht në fushën e estetikës, në përgjithësi dhe estetikës së teatrit, në veçanti. • demonstrojë njohuri që njeh dhe përdor elementet dhe parimet e teatrit. <ul style="list-style-type: none"> - <i>publiku,</i> - <i>zhanret teatrale,</i> - <i>drama,</i> - <i>aktori,</i> - <i>regjisori,</i> - <i>skena,</i> - <i>elementet vizive,</i> - <i>etj.</i> • fitojë aftësitë e domosdoshme që të drejtojnë procese të realizimit dhe të krijimit në fushën e mjeshtërisë së aktorit dhe fjalës artistike. <ul style="list-style-type: none"> - <i>ushtrime dhe lojra teatrale,</i> - <i>etyde,</i> - <i>tregimi,</i> - <i>poezia,</i> - <i>monologu.</i> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Manuali për mësuesit e arteve, pjesa e teatrit – botim i IKT, 2009. 2. ARTET, për nxënësit e gjimnazit – botime nga SHB të ndryshme. 3. Teksti i historisë së teatrit, Fakulteti i Artit Skenik. 4. Poetika – Aristoteli. 5. Paradoksi i aktorit – Didroi. 6. Enciklopedia e teatrit dhe filmit, Josif Papagjoni, shtëpia botuese Toena. 7. Web site të ndryshme, që kanë të bëjnë me aspekte të ndryshme të teatrit (estetikës, elementeve, përfaqësuesit më të mëdhenj të teatrit dhe teoritë e tyre, procese realizimi, historia e teatrit etj).

- prezantojnë dhe përshkruajnë saktë vlerat e teatrit botëror dhe përfaqësuesit e tij.
 - *Origjina e teatrit*
 - *Teatri greko-romak i antikitetit*
 - *Komedia e artit*
 - *Teatri i Rilindjes Europiane*
 - *Teatri iluminist dhe romantik*
 - *Teatri realist*
 - *Tendenca të teatrit kontemporan, etj.*
- japë udhëzime për krijimin e një eseje për një vepër të artit skenik ose veprimtarinë e një artisti.
- udhëheqë një projekt kërkimor për një periudhë të caktuar në historinë e teatrit (nga historia e teatrit botëror apo ajo shqiptare).
- prezantojnë dhe përshkruajnë saktë vlerat e teatrit shqiptar dhe përfaqësuesit e tij.